

(باسى 1 - بەتتە)

اۆتونومىيالى رايوندىق پارتكوم ‹‹بۇكىل رايوندا پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىن ورىستەتۋ جونىىدە- گىي اقتارۇ جوباسىن››، ‹‹اۆتونومىيالى رايونىنىڭ پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىن ىلگەرەلتۋ، تىيانتاقتىندىرۇ قىزمەتى جوباسىن›› جانە ارناۋلى تاقىرىپتىق كۇرس، ولكە، مېنىستىرلىك دارەجەلىي باسشى كادىرلاردىڭ كىتاب وقۇ كۇرسى، ‹‹مەن بۇقارا ۇشىن ناقتى ەسى سىتەيمىن›› امالياتتىق قىيىلى، ‹‹پارتىياعا ماڭگى ىلەسە- مىن›› بۇقارالىق نەگىزگى تاقىرىپتىق ۇكىت تارىبە قىيىلى سىياقتى ناقتى جوبىلاردى زەرەتتىپ جاساپ، ءتۇيىندى مىندەتتەردى، ناقتى مازمۇنداردى، اقتارۇ شارالارىن جانە باسقىشارىن ايقىندادى؛ اۆتونومىيالى رايوندىق پارتكومنىڭ پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبە- سى باسىلىق گرۇپپاسىن قۇردى، 14 ايماق، وبلىس، قالا جانە اۆتونومىيالى رايوننىڭ ۴ارقايسى تاراۋلارى، ورنىندارى پارتكوم (پارتيا باسشىلىق گرۇپپاسى) شۇجىي ەبرىنىشى جاۋاپتى بولعان سايكەستى باشسە- لىق قۇرلىمىن جانە قىزمەت قۇرلىمىن قۇرۇپ، ساتىلار بويىنشا جاۋاپكەرشىلكتى ئاقتىلانىدىرىپ، جو- عارى ارقىلى تومەنگە جەتەكىشلىك ەتىپ، جوعارى مەن تومەن بىرلەسە قىيىلداپ، جۇمىلا يگەرىپ، تىرگە باسقاردى.

1 - ايدىڭ 3 - كۇنى اۆتونومىيالى رايوندىق پارتە- كومەنىڭ پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسى باسىلىق گرۇپپاسى ۴ماجىلىسى اشتى، اۆتونومىيالى رايوننىڭ نە- گىزگى باسشىلارى ماجىلىسكە قاتنىساىپ، باس شۇجي شي جىنپىننىڭ پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسى جو- نىدىەگى ماڭغزى نۇسقاۋلارنىڭ رۇخىن، پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىن قورىنىدىلاۋ ۴ماجىلىسى رۇخىن جەتكىزىپ، ۋىرىنىپ، رايونىمىزدىڭ پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىنىڭ كەلىسى سانسىداعى قىزمە- تى جونىدىە ورنالاستىرۇ جاسادى.

قاناق، شىنايى قۇزاۋ - جەتەكىشلىك ەتۋدى كۇ- شەيتتى. اۆتونومىيالى رايون 20 ارالاپ جەتەكىشلىك ەتەگرۇپپاسىن قۇرۇپ، كەزدەپسىوق ۇلكى السىپ تەكسىرۋ، ارالاپ تىڭداۋ، سىرتتاي تىڭداۋ سىياقتى تا- سىلدەر ارقىلى قاداالايى جەتەكىشلىك ەتىپ، ويداعە- داي ‹‹جەتكىشى›› بولپ، باس شۇجي شي جىنپىننىڭ ‹‹1 - شىلدەدەگى›› ماڭغزى ەسونىنىڭ رۇشى مەن پارتيا 19 - كەزەكتى ورتالىق كومىتەتى تىنشى جالىپ ۴ماجىلىسى رۇخىنىڭ تىيانشان الاىنىدا تىيانتاقتىنپ تامىر تارتۇتىن ىلگەرىلەتىپ، پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبە- سىنىڭ شىندىققا جۇڭىۋىننە، ناقتى سىتەر تىندىرىۋىنا، تىغىللىقتى يولۇنىنا شىنايى كەپىلدىك ەتتى.

فورمادا جاڭالق اشپ، ىشكەرلىي

ۋىرەنىپ، مۇرات - سەنىمنىڭ تىرگە تاسىن بەكەمدەدى

”سالەمتىسىزدەر! پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ جونىىدەگى بۇگىنگى ساباقتى تىڭداۋلارىڭىزدى قارىسى الامىز ...“ ۴ر كۇنى ساعات 10ئىنان 30 مىنۇت وتكىەن مولشىردە تۇرپان قالاسى گاۋچاڭ رايوندىق وقۇ - اعارتۇ ەكەمەسىنىڭ شىڭجىن ۋىلى كاستۇر قىستامىنىدا تۇراتىن ‹‹ۇعسۇ، تىيەدىلىك جاساۋ، توعسىترۇ›› قىزمەت اترەتىنىڭ مۇشەسى ۴ومار تىلپىپ سول كۇنى ۋىرەنەتتىن مازمۇنداردى ۋىچيات توپىندا جارىيالاپ، قىستاقى تارپتيا مۇشەلەرى مەن قىستاق تۇرىعىندارد- نىڭ ۋىرەنۋوننە ۇسنادى. ”كەز كەلگەن ۋاقتتا، كەز كەلگەن جەردە ۋىرەنە الامىز، قىزمەت اترەتىنىڭ مۇ- شەلەرى دە ەكچەي- تەكچەيلى تۇسىنىك جاسايدى، مۇنداي ۋىرەنۋ ىئاسلى، شىنىندا، وتە تاماشا ەكەن!“، - دەدى كاستۇر قىستامىنداعى قارت پارتيا مۇشەسى پا- تامجان اجمەت تەبرىنە.

پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىن ورىستەتۋدە شىنچياڭ ‹‹ۋىرەنۋدى›› الدىڭغى ورىنغا قويدى. بەينە- بايالىنىس تاسلىمەن جەكە - جەكە پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىن، پارتيا 19 - كەزەكتى ورتالىق كومىتەتى تىنشى جالىپ ۴ماجىلىسىنىڭ رۇخىن ارناۋلى تاقىرىپتا ۋىرەنۋ كۇرسىن وتكىزدى، بۇكىل رايونىداعى اۋدان، باسقارما دارەجەلىدەن جوعارى 12 مىڭىنان استام باسشى كادر ەبرى ساباقتى بىرگە وقىدى؛ ساتىلار بويىنشا، كەزەك - كەزەكەمەن شوغرلى باۋلۇ ورسىتەتىپ، پارتيا مۇشەلەرى مەن كادىرلاردى باۋلۇدىڭ تولق قامتۇىن جۇزەگە اسردى.

يدەيدانىڭ ۇلى كۇشىن ۇعىندى. اۆتونومىيالى رايون ‹‹يدەيدانى ۇتۇسىۋدى›› پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىنىڭ شەشۇشى بۇنىى جانە ۇتۇبىرلى تالايى ەتۇگە تاياندى بولپ، شي جىنپىڭ جاڭا ۴داۋىر جۇڭگو- شا سوتسىيالىزم يدەياسىن ۋىرەنۋدى، داپەكتىلەندىرۇ- دى ماڭداي الدى ورىنغا قويدپ، ۋداپىلانغان ۋىرەنۋ مەخانىزمىن كەمەلدەندىردى، تىيانتاقتىندىردى، اۆتو- نومىيالى رايوندىق پارتكومنىڭ تۇراقتى مۇشەلەرى باىتاماشى بولپ، توپتىق ۋىرەنىپ، زەرەتتەۋ - تالىق جۇرگىزىپ، كىتاب وقۇ كۇرسىن اشپ، ۇنۇپ نۇسقا-

نى وقپ، ۋەلگى ۴ماتىندى ۋىرەنىپ، قاعىداسىن ۇعە- نىپ، باس شۇجي شي جىنپىننىڭ پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىنە جۇمىلدىرۇ جىيالىسىنىداعى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتياىسى قۇرىلغاندىغىنىڭ 100 جىلدىغىن قۇتتىقتاۋ جىيالىسىنىداعى، پارتيا 19 - كەزەكتى ورتالىق كومىتەتىنىڭ تىنشى جالىپ ماجىلىسىندەگى ماڭغزىدى سوزدەرىنىڭ رۇخىن ىشكەرلىي ۋىرەنىپ، داپەكتىلە- دىرىپ، باس شۇجي شي جىنپىننىڭ شىنچياڭ قىزمەتى جونىدىەگى ماڭغزى ەسونىنىڭ، ماڭغزىدى نۇسقاۋد- نىڭ رۇخىمەن ۇشتاستىرىپ، قالىڭ پارتيا مۇشەلەرى مەن كادىرلاردى ىشكەرلىي ۋىرەنۋ، ەكچەي- تەگە- جەيلى ۇتۇسىۋ بارىسىندا مۇرات - سەنىمدى بەكەم- دەۋگە تارىبەلەپ، جەتەكتەپ، ‹‹ەكى تۇراقتاندىرۇ- دىڭ›› شەشۇشى ەمانىن تەرەڭ تانىپ، ونان ارى ‹‹تۇرت تانىمدى›› كۇشەيتىپ، ‹‹تۇرت سەنىمدى›› بەكەمدەپ، ‹‹ەكىنى قورعاۋدى›› ورنىدادى.

ۋىرەنۋ دانەكەرىنىدە جاڭالق اشتى. ‹‹پارتياغا ماڭگى ىلەسۇ›› اتتى كوپ ەتىلدى جان قالتا كىتاپ ەگىنىشى - مالىشى بۇقاراسىنىڭ ۋىرەنۋدەگى قاجسى قولعانانتىنا اينىلدى؛ ‹‹تىيانشان پەرزەنتتەرىنىڭ جۇرە- گى پارتياغا تىنتىداعى›› قاتارلى ادەبىيەت - كوركەمونەر نومەرلەرى بۇقارانىڭ ايرىققشا ۇناتۇنىنا بولەندى؛ پارتيا تارىخىنان زەين سىناۋ جارىسى، كلاسسىكالىق شىعارمالاردى مانەرلەپ وقۇ سىياقتى قىيىلدار داىبرىالى ورسىتەتلىپ، پارتيا مۇشەلەرى مەن بۇقارا كەڭ كو- لەمدە قاتناسۇ بارىسىندا كۇرەس بارىسىن ەستە بەرىك ساقتاپ، تارىخي بورىشى ارقالادى. ‹‹تۇورت تارىختى›› ۋىرەنۋ تارىبەسىن ورىستەتۋ، ‹‹وقۇ باستاۋ- داعى ەبرىنىشى ساباقتى›› قاجسى ۇتۇ قاتارلillar ارقە- لى پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىنىڭ وقۇلىققا ەنۋىن، ساباقچاناعا كىرۇىن، وي - ساناعا ۇيالۇۋىن ىلگەرلەتەپ، جاستار مەن ورەندەر قاۋىمىن تارىختى ەپىلىپ، پارتىيانى سۇبۇگە، تارىختى ەپىلىپ، وتاندى سۇبۇگە جەتەكتەدى.

نەگىزگى ساتىدا، بۇقارا ارانىندا قىزۇ ورلەۋ كو- تەرۇگە تاياندى بولدى. اۆتونومىيالى رايوندىق پارتكومە- نىڭ پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسى ۇكىت لەكسىيا ۋىيرەمسىن قۇرۇپ، باسشى كادىرلار باساتاماشلىدقپقەين ۇكىت لەكسىيا جاسادى. جىل باىسىنداعى اۆتونومىيالى رايوننىڭ پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسى ۇكىت لەكسىيا قىيىلنىان باس شۇجي شي جىنپىننىڭ ‹‹1 - شىلە- دەدەگى›› ماڭغزى ەسونىنىڭ رۇخىن ۋىرەنۋ، داپەكە- تىلەندىرۇ جونىدىەگى جەىللەس ارناۋلى تاقىرىپتىق ۇكىت لەكسىيا، بايانداما جاساۋ ماجىلىستەرىنە، پارتيا 19 - كەزەكتى ورتالىق كومىتەتى تىنشى جالىپ ۴ماجە- لىسىنىڭ رۇخىن ۋىرەنۋ، داپەكتىلەندىرۇ جونىدىەگى اۆتونومىيالى رايون ۇكىت لەكسىيا ۋىيرەمسىنىڭ ۇكىت لەكسىيا قىيىلىنا دەيىن، ۇكىت لەكسىيا ۋىيرەمسىنىڭ مۇشە- لەرى، مامان - وقمىستىلار، ت . ب تالاي رەت نەگىز- گى ساتىغا بارىپ، كادىرلارمەن، بۇقارامەن ۇزارا ئيقالدا- سپ پىكىرلەسىپ، ىشكەرلىي، ەكچەي- تەكچەيلى ساباق سويلەپ، ورتاق تانىم كۇشىن ۇيىستىرىپ، بۇكىل رايونىداعى بارلىق اۋدان، قالا، رايوندى، اۋىل - قالاشقىتى، جوعارى مەكتەپتەردى ۇكىت لەكسىيامەن جايپاي قامتۇدى جۇزەگە اسردى.

سونمەن بىرگە اقىندار ايتسى توپتارى، اتىلى ۇكىت لەكسىيا اترەتى سىياقتى ەرەكشەلىككە پە ادەبىيەت - كوركەمونەر ۇكىت لەكسىيا اترەتتەرى اتىىز باىسىندا، مال شارۋاشلىق وڭىرلەرىندەگى كىبىز ۋىلەردە بەلىسە- نە قىيىل جۇرگىزدى.

بىڭىسار اۋدانىندا ۴ارقايسى اۋىل - قالاشقى، قىستاق (الەۋمەتتىك اۋماق) اۋدان دارەجەلى ‹‹قىزىل انار›› ادەبىيەت - كوركەمونەر شامەن اترەتىنىڭ جەتەك- شلىگىنىدە ادەبىيەت - كوركەمونەر اترەتتەرىن قۇرۇپ، مادەنيەتتى، شانتىقتى نەگىزگى ساتىغا جەتكىزىپ، پارتيا 19 - كەزەكتى ورتالىق كومىتەتى تىنشى جالىپ ۴ماجىلىسىنىڭ رۇخىن جۇرت جۇرەگىنە تەرەڭ ۇيالانتتى؛ ۇرۇمچى قالاسىندا سايباق رايونى يىڭيدىڭشان اۋماعى توۋكۇڭ الەۋمەتتىك اۋماعى ادەبىيەت - كوركەمونەر اترە- تىن جانە ادەبىيەت - كوركەمونەر اۋەسىكەرلەرىن ۇيمىداسە- تىرىپ، كۇايمىان، جىڭجۇي، ۴ان سىياقتى تاسلىدەرەمەن ال- تىنشى جالىپ ۴ماجىلىستىڭ رۇخىن ۇكىتتەيدى؛ شىجۇ قالاسى ۋىرەنۋدە قۋاتتى ەل، انار بۇلت سىياقتى تۇمەر- لاردان تولق پايدالانىپ، ‹‹بۇلتتىق ۇكىت لەكسىيا›› جاساپ، جىلجمالى پارتيا مۇشەلەرىنە ‹‹ۋىرەنۋدى جەدەل جەتكىزدى...›› بۇقاراعا جاناسىمدى ۋىرەنۇلەر جانە ۇكت لەكسىيالار پارتيانىڭ شۇعىاللى بارىسى مەن كەلەلى تابىستارىن بارلىق وتباسلارى ەپىلىپ، پارتيانىڭ تارىخي تاجىرىپەلەرىن، توڭگەرىستىك رۇخىن جۇرت جۇرەگىنە تەرەڭ ۇيالۇۋىن ىلگەرلەتتى.

پارتيا تارىخي ەڭ قاجسى ۴ىار، سونداي - اق

ەڭ قاجسى وقۇلىق . رايونىمىز قىزىل بايلىقتى پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسىنىڭ 2 - ساباقچاناسى ەتۇگە تاباندى بولپ، قىزىل بايىرىى تۇراقتاردى، توڭگە- رىستىك ەسكەرتكىش ورنىدارىن قۇرمەتپەىن كورۇ، وتانشىلدىق تارىبە بازاسىن ەكسكۇرسىيالاۋ جانە ‹‹دا- ۋىر ونەگەسى›› لاچىن باپەكە سىياقتى وزات تىپتەردەن ۋىرەنۋ قىيىلدىن ىشكەرلىي ورسىتەتپ، ‹‹كۇل نەلىكە- تەن وسنىشا قىزىل›› كىنوسىن ەتۇسىرىپ، ‹‹پارتيا تۋى تىيانشاندى نۇرلاندىردى›› نەگىزگى تاقىرىپتىق پارتيا كۇنى جانە شامەن پارتيا ساباعى، شامەن وقۇ، شامەن اڭگىمە، شامەن ەپولسۇ سىندى ‹‹تۇورت شامەن›› جولمەن ۋىرەنۋ، قولدانۇ قىيىلدىن كەڭىنەن ورسىتە- تىپ، پارتيا قۇرۇ ۇلى رۇخىن زور كۇشپەىن اسقاقتا. تىپ، قىزىل گەندى ۇرۇپاقتان - ۇرۇپاقا جالاستىردى. پارتيانىڭ كۇرەس بارىسى مەن ۇلى تابىستارى ارقىلى كۇرەسكەرلىك جىگەرگە شاپىت بەرىپ، بەتا- لىستى ايقىنىداپ، پارتيانىڭ امالياتتىق جاسامپازدىعى مەن تارىخي تاجىرىبەلەرى ارقىلى اقبل - پاراسات كوزىن اشپ، قاسىيەتتى شىڭدادى. ۋىرەنەنگەن سايبىن سەنىمدەرى كۇشەيگەن، ۋىرەنەنگەن سايبىن كۇش - قايراتى تاسىعان قالىڭ پارتيا مۇشەلەرى مەن كادىرلار باتىل تۇردە پارتيا قۇرۇ ۇلى رۇخىن اسقاقتاىپ، تو- راڭغى رۇخى مەن بىڭتۇان رۇخىن اسقاقتاىپ، توڭگە- رىستىك اعا بۇنىداردىڭ ۇمىتىن اقتايتىن، ‹‹داۋىر بو- رىشنا لايىق تارىخي ەمبەك سىڭىرۇگە قۇلىشنىانتىدىق. تارىن ەپىلدىردى.

نازاردى ‹‹شۇعىل، قپىن، ۋايمىداعان، ۇرارۇ››
سىتەرگە شوغرلاندىرىپ، ناقتى سىتەردى قاۋىرت
تىندىرىپ، حالققا تىيىمىدلىك جاساپ، پايدا جەتكىزدى

”اقشا ما، المايمىن، مىنانى كوردىڭىز بە!“
جاڭا جىل باىتاستالىسەمەن، سايباخاتشىلاردىڭ باىتىپ قالعان باتپاقتان شىعۇنىا كۈمەكتەسىپ، العىس ۇشىن بەرىلدەن قولما - قول اقشادان باس تارتىپ، پارتيا مۇ- شەسى نازاڭىن كورسەتكەن شىنجىياڭدىق اعاي ابدۇ- جاپپار مەڭدىنىڭ بەينەجازباسى يىتتەرنەتتە، يىتتەر- نەتتەىن تىس ورتادا جۇرتنىڭ جاپپاي نازارىن اۋدار- دى. بەيتانىس بولسا دا، ول قپىن - قىستاۋ ساتتە تىيتتەي دە ۴ارى - ەسارى بولپاي كۈمەك قولىن سوزىپ، ونسىنا كوك تىيىن سۇرامدى. كوپشىلىك 24 جىلدىق پارتيا ستاچى بار وسى قاراپايمى پارتيا مۇ- شەسىنەن كوممۇنىستەردىڭ اۋەلگى ماقساتىن، سەنىمە- نىڭ كۇشىن شىنايى سەزىندىك دەستى.

ابدۇجاپپاردىڭ اڭگىمەسى رايونىمىزداعى سان مىڭداعان پارتيا مۇشەلەرىنىڭ بۇقارا ۇشىن ناقتى سىتەر ىستەگەندىگىنىڭ نىقشام كورىنىسى.

بىلىك دەگەنىمىز خالىق، خالىق دەگەنىمىز بىللىك، بىلىككە قول جەتكىزۋدە، بىلىكتى قورعاۋدا خالىقتىڭ تىلەگى قورعالدى. پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسى ورىستەتىلگەننەن بەرى، بۇكىل رايون ‹‹مەن بۇقارا ۇشىن ناقتى ەسى سىتەيمەن›› امالياتتىق قىيىلدىن ىشكەرلىي ىلگەرلەتىپ، نازاردى بۇقارانىڭ ‹‹شۇعىل، قپىن، ۋايمىداعان، ۇرارۇ›› سىتەرىنە شوغر- لاندىرىپ، بۇقارا كوپىرەك نازار اۋدارىپ وتىرعان جۇمىستاندىرۇ، وقۇ - اعارتۇ، مەدەۋ، زەينەتكەرلىك سىياقتى خالىق تۇرمىسى سالالارىنا قاداغالاي نازار اۋ- دارىپ، ماسەلەلەردى ‹‹دال - ناقپا - ناق تاۋىپ شىقتى. قالىڭ پارتيا مۇشەلەرى مەن كادىرلار باىتى ماقسات تانىمىن بەرىك ورناتىپ، حالققا تەرەڭ سۇبىسپەنىشى- لىك ورناتىپ، دەن قويما، سۇبىسپەنىشىلىكپەن، كۇش سالا شەشىپ، ‹‹ماسەلە ىتىزىمىن›› شىن مانىسىدە ‹‹مىندەت اقتارۇ تىزىمىنە›› اينالدىردى. قازىر اۆتونومىيا- لى رايون دەڭگەيىنىدە بەلگىلەنگەن ناقتى ەسى سىستەۋ- دىڭ 54 تۇرلى ۇتۇيىندى مىندەتى مەن جەىر - جەىر، تاراۋلار، ورنىندار بەلگىلەگەن خالىق تۇرمىسىنا قاتىسە- تى 1937 ناقتى ەسى تۇگەلدەي ورنىندالىپ، ۴ر ۇلت بۇقاراسىنىڭ تابىس سەزىمى، باقت سەزىمى، حاۋپە- سىزدىك سەزىمى ۇزدىكىسىز كۇشىيدى.

”ەسىك الدىندا اعاشى ورنىدىق بار، جولىدىڭ ەكى جاعالاۋىندا كولىك توتىقتاۋ ورنىندارى سىزىپ كورسەتلىدى، شامەن اۋماققا تۇرگە ايرىپ ەبرى جاقتى ەتەتىن كەبەجەلى قوقىر - قوقسىق ۇيى سالىندى، لاس سۇ قۇبىرى دا جاڭالاندى...“ ۇرۇمچى قالاسە- نىڭ تۇرىنى لي مەيشياڭ ۇزىنىڭ قونىستانعانىنا 30 جىلدىان اسقان شامەن اۋماقتىڭ شىت جاڭا وزگەرىسىن كورىپ، ەماز - مەيرام بولدى.

اۆتونومىيالى رايوندىق تۇرىغىن ۇيى جانە قالا، اۋىل قۇرىلىسى مەڭگەرەمەسى قالا - قالاشقىتارداعى ەسكى، كۈنە شامەن اۋماقتاردى جاڭالاۋدى ‹‹مەن بۇ- قارا ۇشىن ناقتى ەسى سىتەيمەن›› امالياتتىق قىيىلدە-

نىڭ ماڭغىزدى مازمۇنى رەتىدىندە تىغىللىقتى ىلگەرلىە- تىپ، ەسكى، كۈنە شامەن اۋماقتىڭ ‹‹ۇيى جىلمىاۋ، سۇىر كىكىلىسىىىىز بولىباۋ، تازالىغى ناشار بولۇ“ سىياقتى قپىن ماسەلەلەردىن سايكەستىرىپ شەشىپ، عىيىاراتنىڭ سىرتقى قىابىرعاسىنا جىلۇ ساقاتاۋ، سۇمەن قامداۋ، سۇ نىغىستىرۇ جانە جىلۇمەن قامداۋ سىياقتى سايكەستى قۇرلىملار مەن شامەن اۋماقتى جاسىلداندىرۇ، كولىك توتىقتاۋ سىياقتىلاردىڭ بارلىە- مەن جاڭالاۋ كۈلەمىنە نەنگىزىپ، ەبرى توپ ساپالىى جاڭالاۋ يىنجەنەرياسىن جوعارى ولشەممەن ورنىندا- دى، 2021 - جىلى بۇكىل رايوننىڭ قالا - قالاشقىتا- رىنداعى 1138 ەسكى، كۈنە شامەن اۋماقتى جاڭالاۋ مىندەتى تۇگەلدەي ورنىندالىپ، 167 مىڭ وتباسى تۇر- غىنىن يىگىلىككە كەنەلدىردى.

پارتيا تارىخىن ۋىرەنۋ تارىبەسى باىتاستالغانان بەرى، وسىنداي وزگەرىستەر بۇكىل رايوننىڭ جەىر - جەرىنىدە كوپ كەزدەستەتىن بولدى.

كورولا قالالىق جاراتلىستىق بايلىق مەكەمەسى ‹‹ۇيى ناپسىرا سالا كۋالىك ەپىتىرۇ“ سىياقتى حالققا قولايلى، كاسىپورىندارعا پايدالى شارالاردى تەرەڭدەتە- تى، كورولا قالاسى جىيانە تىبانلۇشاڭيۋان شامەن اۋماعىندا- عى جاڭ مان سىياقتى 128 مەنىشىك بەسى قورا - جاي كا- سىپىن اشۇ سەرىكتەستىگى ەبرىنىشى توپتاعى ۋىلەردى تىئىپسىرىسقا بەرگەننەن كەيىن، ‹‹جىلجمايىتىن مال - مۇلىك كۋالىگىنى›› ەساتتى الدى، بۇقارا كۋالىك ۇپىتىرۇ ۇشىن ‹‹سايبىلمايتىن›› بولدى.

ناقتى سىتەردى ويداعىدایى بىتىىرۋدە، يىگى نىسە- تەردى ناقتى بىتىىرۋدە قپىنىشىلىغى ەڭ اۋىر بۇقارادان باىتاپ كىرىستى، ەڭ كورنەكتى ماسەلەلەردەن باىتاپ يگەردى، ەڭ رەال مۇددەنى شىعار ۇتۇيىن ەتتى.

نازاردى قارىتتار قاۋىمىنا شوغرلاندىرىپ، ‹‹وپا- لىللىقتى تىيانشاندا ايگىلەۋ - خالىق جۇرەگىن مورالىمەن نارلەندىرۇ“ نەگىزگى تاقىرىپتىق قىيىلدىن ورسىتەتپ، سالاماتتىق لەكسىيا مەن تەگىن مەدەۋدى 4755 رەت وتكىزىپ، 216 مىڭ قارتى يىگىلىككە كەنەلتىپ، ‹‹اقىل - پاراسات جاعىمان قارىتارعا دەم بەىرۇ“ باۋلۇۋىن 2000 نەشە رەت ورسىتەتپ، ەرەكشە قپىنىشىلىغى بار 37 مىڭ قارتقا ۇيىىن تازالاۋ، تۇرمىسىنا قارايلاسۇ سىياقتىلار بويىنشا قىزمەت وتەدى.

نازاردى ‹‹بالاباقشاعا تۇسىر الدىندى اماناتپەىن تارىبەلەۋ، مەكتەپ الدى تارىبەسى، ساباقتان كەيىن قىزمەت ونەۋ، بالالاردى قۇتقارۇ - كومەكتەسۇ“ جاپىلىق شاراسىنا شوغرلاندىرىپ، 2805 مىندەتتى وقىتۇ مەكتەپىنىڭ ‹‹2 + 5“ ساباقتان كەيىن قىزمەت ونەۋ ۇلگىسىن اقتارۇىن ىلگەرلەتەپ، ەبرى مىللىيون 950 مىڭنان استام ورتا، باستاۋش مەكتەپ وقۇشىسىن يىگىلىككە كەنەلدىردى.

قاھارمان قۇربانداردىڭ تۇعان - تۇىستارىنان مەرزىم سايبىن اھۋال ۇعىسىپ، حال سۇراپ، حال سۇراۋ قاراجتىن (زات) تاراتىپ، جەدەل جولداما جەتكىزۋشلىرىدىڭ ‹‹مەيىر جەتكىزۇ ارەكەتىن›› ورسىتەتەپ، دالادا ەڭبەكتەنۇشلىەرگە ‹‹مەيىرگە بولۇ بەكەتتىن›› قۇرىپ، مەيىرىمدىلىكتىڭ ‹‹ۇزىلا- چەۋىننە“ مۇمكىندىك جاسادى...“

تىيانشان الاپىنىدا، قالالاردا، اۋىل - قىستاقتاردا (باسى 1 - بەتتە)
مۇنداعى ماقسات كەلەلى يىنجەنەريالاردى اقتارۇ ارقە- لى سولئۇستىك ۇڭغىرىدىڭ ەكولوگىيالىق جۇيەسىنىڭ يقۋاتى مەن ورنىتىلىمىن جوعارىلاتىپ، سولئۇستىك قۇمنان ساقاتاۋ بەلدەۋىنىڭ كەڭىستىگىن قورعاۋ ارنا- سن جاپپاي قالىپتاستىرۇ.
تارىم وزەنى الاپىنىڭ ەكولوگىياسىن قالىپنا كەلتىرۇ يىنجەنەرياسى يازكەن وزەنى، اقسۇ وزەنى، حوتان وزەنى سىياقتى الاپتاردىڭ ەكولوگىياسىن جان - جاقىي جونىگە سالۇ نىساندارىن قامتىدى، توراعى ورى- مانى جانە بۇتا - بۇرگەن ورمانى سىياقتى ەشول دالا- داعى بايىرىى وسىمدىك جامىلمىلارنى قورعاۋ، وزەن جاعالاۋىنداعى وسىمدىك جامىلمىلارنى قورشاپ قالىپنا كەلتىرۇ، سۇ بايلىغىنان شوغرلى، حاۋىسىىز پايدالانۇ- دى ىلگەرەلتۋ، جازاقسىز كەندەردىڭ ەكولوگىياسىن قالىپنا كەلتىرۇ سىياقتىلاردى ورسىتەندەدى. 2021 - جىلدىان 2035 - جىلعا دەيىن تۇياق كەستى بولغان 348 مىڭ گەكتار جايلىم جونىگە سالنادى، ەبرى مىللىيون 122 مىڭ گەكتار جەىرگە ورمان وسىرىلدەدى، ەبرى مىللىيون 877 مىڭ گەكتار جەردىڭ توپىراغىنىڭ شايىلۋى جان - جاقىي جونىگە سالنادى، 3 مىللىيون 927 مىڭ گەكتار جەردىڭ قۇمپىياتنۇۋى جان - جاقىي جونىگە سالىنا- دى، 17 ورىنغا حالقارالىق ماڭغزدى سازدىق، مەملەكەتە- تىك ماڭغزدى سازدىق، مەملەكەت دارەجەلى جارىتلىسە- تىق قوزىق جانە مەملەكەتتىك سازدىق باقىشاسى سالدە-

قالىڭ پارتيا مۇشەلەرى اۋانگارد بولۇعا ۇمتىلدى، ۴ار دارەجەلى پارتيا ۇيمىدارى بۇقارانىڭ ‹‹شۇعىل، قپىن، ۋايمىداعان، ۇرارۇ“ ماسەلەلەردىن شەشۇ بارىسىندا اۋىر جۇكتى باىنلىدقپەين ارقالاپ، قىزمەتتەگى پارتيا مۇشەلەرى ‹‹قوس مالپەدەۋدى›› ورنىداپ، اۋانگارد قىزمەت ورنىىنان 70 مىڭىن ورناتىپ، ەرىكتىلەر قىزمەت وتەۋ اترەتىىنەن 43 مىڭىن قۇرىپ، ‹‹شامەن تىلەكتەىن›› 370 مىڭنان استامىن تاپسىرىپ ىلىپ، بۇقا- رانىڭ قپىن ماسەلەسىنىنە 932 مىڭنان استامىن كومەكە- تەسىپ شەشتى.

اۆتونومىيالى رايون ۇتۇرلى حالققا تىيەمدلىك جاساۋ يىنجەنەرياسىن نىق قادايمەن ىلگەرلەتىپ، خالىق ۇشىن ناقتى ەسى سىستەۋدى تىغىللىقتى ويداعىنادى ەپىتىرىپ، ۴ر ۇلت بۇقاراسىنىڭ پارتيانىڭ قامقورلىغى مەن مەيىرىن شىنايى سەزىنۇننە مۇمكىندىك جاسادى.

تارىخ بولاشاقتى نۇرلاندىرادى، كۇرەسى جۇرگىزۇ ارقىلى ۇلى سىتەردى ورنىنداۋعا بولادى. كەزەكتە رايونىمىز پارتيا 19 - كەزەكتى ورتالىق كومىتەتى تىنشى جالىپ ۴ماجىلىسىنىڭ رۇخىن ۋىرەنۋ وریلەۋىن ۇرتىسى كوتەرىپ، ۋىرەنۋ تارىبەسى جەتسە- تىگىن قالىڭ پارتيا مۇشەلەرى مەن كادىرلاردىڭ ەسى سىتەندىرىپ، ناتىجە شىعارۋداعى نىقالسىتى جىگەرى مەن قامال ىلىپ، قىبىندىقتى جەڭەتىن قۋاتتى قوزعاۋشى كۇ- شىنە اينالدىردۇدى ىلگەرەلتەتتى.

تارىختى ۋىرەنۋ ارقىلى ۇمىتسىلا سىستەدى، خالىق ۇشىن ناقتى سىتەر سىستەدى. قازىر قىزمەت زىدەۋ- دىڭ سايباىر مەزكىلى بولغانمەن، الايدا اۆتونومىيالى رايوننىڭ ادام كۇشى بايلىغى جانە قوعامدىق قاماناما- سىزداندىرۇ تاراۋلارى، جوعارى مەكتەپتەر، كاسىپو- رىندار جانە الەۋمەتتىك اۋماقت